

**ՀԱՐՑԱԿԱՆ ԵՎ ԲԱՑԱԿԱՆՉԱԿԱՆ ՆԱԽԱՂԱՍՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ
ԿԱՌՈՒՑՎԱԾՔԱՅԻՆ և ԻՄԱՍՏԱՅԻՆ ԱՌԱՆՁՆԱԴՏԱԿՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ
ԱՐԴԻ ՀԱՅԵՐԵՆՈՒՄ**

Ս. Յ. ԿԱՐԱՊԵՏՅԱՆ

ՀԴՄՀ գերմանական լեզուների ամբիոնի դասախոս

Լեզուն մտածողության և մտքերի արտահայտության միջոց է և դրսևորվում է խոսքի միջոցով, իսկ խոսքը հարուստ է զանազան նրբերանգներով: Խոսքի միջոցով արտահայտվում է խոսողի վերաբերմունքը հաղորդվող նյութի վերաբերյալ, ինչպես նաև նրա հոգեվիճակը տվյալ պահին, խոսքի ազդեցության նպատակը և այդ նպատակին հասնելու արտասանական հմարը: Ամեն մի դատողություն, հարցում, հրաման, զայրույթ, իղծ, հորդոր և այլն կատարվում են ձայնի, տոնայնության ելևէջների, առոգանության միջոցով, այսինքն՝ նախադասությունները տարբերակվում են հնչերանգային առանձնահատկություններով: Սակայն նախադասությունների հնչերանգային դասակարգումը կատարելիս բացի արտասանական առանձնահատկություններից՝ հաշվի են առնվում նաև նախադասության կառուցվածքային մի շարք հատկանիշներ: Եական դեր ունի նախադասության ստորոգյալի արտահայտությունը, մասնավորապես՝ պարզ ստորոգյալի եղանակը: Բայի եղանակաժամանակային քերականական կարգերից բացի՝ նախադասության հնչերանգային տիպերի ձևավորմանը մասնակցում են նաև բառային զանազան միջոցներ՝ վերաբերականներ, ձայնարկություններ, հարցահարաբերական դերանուններ: Տարբեր քերականներ տարբեր ձևով են դասակարգել նախադասություններն ըստ հնչերանգի: Ըստ էության՝ քերականների մեծ մասը հակված է նախադասության չորս երանգների ընդունմանը՝ *պատմողական հարցական, հրամայական, բացականչական*: Այս դասակարգման դեպքում ըղծականը համարվում է բացականչականի տեսակ, իսկ խառը նախադասությունները քննության չեն առնվում, քանի որ նրանք կազմված են հնչերանգային տարբեր տիպեր ունեցող բաղադրիչներից, որոնցից յուրաքանչյուրն ուսումնասիրվում է առանձին:

Հարցական նախադասությունները հիմնականում կիրառվում են երկխոսությունների ընթացքում, քանի որ խոսողի հարցն ինքնին ենթադրում է նաև խոսակցի պատասխանը: Հարցական նախադասությունների ստորոգյալը քերականական տեսակետից որևէ առանձնահատկություն չունի, այն արտահայտվում է բայի գրեթե բոլոր եղանակներով: Պարզ հարցական նախադա-

սությամբ սովորաբար միայն մեկ հարց է տրվում, և միայն մեկ անդամն է հարցում արտահայտում: Եթե նախադասության մեջ կան բազմակի անդամներ, որոնց մասին տվյալ դեպքում հարցում է արվում, ապա դրանք բոլորն էլ արտասանվում են հարցական հնչերանգով. ինչպես օրինակ՝ Արդյոք քեզ **ե՞րբ եմ, ե՞րբ եմ** տեսնելու (ՊՍ, 78): Ու քայլում էի նաև... մտացիր// **Ստացի՞ր** արդյոք, **մտամփոփ** արդյոք... (ՊՍ, 58):

Եթե նախադասությունը բարդ է, այդ դեպքում հարցումը կարող է լինել մեկից ավելի, օրինակ՝ **խաբու՞մ էիր** ինձ այսքան ժամանակ, // **Թե՞** քեզնից նաև ինքդ էիր խաբված (ԼԲ, 53): **Տիեզերքն է** ինձանով լի, // **Թե՞** ես եմ լի տիեզերքով (ՀՍ, 45):

Յուրաքանչյուր պատմողական նախադասություն հիմնականում հնարավոր է վերածել հարցական նախադասության տարբեր միջոցներով: Հարցական նախադասությունը պատմողականի փոխակերպելիս հարցական հնչերանգ ունեցող բառն ունենում է տրամաբանական շեշտ, օրինակ՝ Ընկե՛ր Փիլոյան, Դուք **ընկեր Փիլոյանը չե՞ք** (ԺԱ, 88):

Հարցական նախադասությունները մեծ մասամբ ձևավորվում են հարցական դերանուններով, որոնց վրա էլ ընկնում է տրամաբանական շեշտը հարցական հնչերանգի հետ: Ինձ **ո՞վ** պիտի հանի բանտից այս անսահման, // **Ու՞մ** փրկարար շունչը կիջնի պաղ իմ հոգուն (ԼԲ, 92): Հարցական նախադասության ձևավորման մեջ դեր ունի նաև շարադասությունը. ամենից առաջ **ո՞վ, ի՞նչ, ինչպիսի՞, որպիսի՞, ու՞ր, որքա՞ն, ինչքա՞ն** և այլ հարցական դերանունները շարադասվում են նախադասության սկզբում և առաջ են բերում իջնող հնչերանգով հարցական նախադասություններ: Այս հարցական դերանուններին անմիջապես հաջորդում է ստորոգյալը՝ էլ **ո՞վ** էր ասում, // Որ այնքան ծանր հոգսերը նրա // Առնեիր քո թույլ ուսերի վրա (ՀՍ, 21): Խաղաղ օրերը գնում են ձեռից, // **Ի՞նչ** է լինելու, մարդ **ի՞նչ** իմանա (ՀՍ, 22): **Ի՞նչ** ունենք էլ աշխարհում, // Որ այսքան մերը լինի (ՀՍ, 51): Նախադասության սկզբում են շարադասվում նաև **մի՞թե, չ՞է որ, թե՞** հարցական բառերը: Սակայն հնարավոր է նաև, որ թե՛ հարցահարաբերական դերանունները, թե՛ վերաբերականները նախադասության սկզբում չլինեն: Այդ դեպքում նրանց սովորաբար նախորդում է կոչական կամ ենթակա, օրինակ՝ Անգե՛տ տղաներ, **մի՞թե** չգիտեք // Մեր միակ փրկչի սուրբ գերեզմանի վայրը սրբազան (ՊՍ, 50):

Ժամանակակից հայերենում առանձնացվում է հարցական նախադասության կառուցվածքային երեք տիպ.

1. Հարցական նախադասություններ, որոնք կառուցվածքով համընկնում են պատմողականին, բայց արտաբերվում են հարցական հնչերանգով. Նայեցե՛ք, նայեցե՛ք դուք ինձ *չե՞ք ճանաչում* // Ես սիրել եմ աշխարհը այնքա՛ն (ԵԶ, 8):

2. Նախադասություններ, որոնց մեջ կան հարցական վերաբերականներ, որոնք սովորաբար լինում են նախադաս, բայց կարող են լինել նաև այլ շարադասությամբ՝ *Մի՞թե, մի՞թե* պիտի քեզ զովեղան մորից, // Քեզ, ում չեմ ուզում էլ երբևէ հիշել (ԼԲ, 99): Իսկ ու՞ր է տարվա մե՛ր եղանակը, // Այն հինգերորդը... *մի՞թե* չի գալու... (ՊՍ, 16):

3. Նախադասություններ, որոնց մեջ կան հարցական դերանուններ. *Ո՞վ* քեզ ծեծեց, Մարո՛ւ ջան (ԴԹ, 21): Այս նախադասություններն ունեն կառուցվածքային առանձնահատկություն. եթե նրանց մեջ կա օժանդակ բայով կազմված պարզ ստորոգյալ, ապա օժանդակ բայը անպայման տեղափոխվում է հարցական դերանունից կամ դրա բառախմբից հետո, օրինակ՝ Էլ *ինչու՞* էիր այդքան թրթռում, // Էլ *ինչու՞* էիր դու քեզ քրքրում, // Էլ *ինչու՞* էիր ականջդ սրում, // Որ նրա ամեն շշուկը բռնես (ՀՍ, 21): Սակայն բաղադրյալ ստորոգյալի դեպքում այս փոփոխությունը չի կատարվում, օրինակ՝ Բայց *ինչու՞* օրենք է հավքերի ուտելը (ՀՍ, 65): Իմաստային առանձնահատկությամբ տարբերակում ենք.

ա) Բուն հարցում. հարցը տրվում է այն դեպքում, երբ հարցնողը ցանկանում է իմանալ իր հարցի պատասխանը, խոսողը հարցնում, ճշգրտում է իրեն անհայտ որևէ իրողություն, փաստ, օրինակ՝ Այնժամ զուցե բնազդաբար ես քեզ հարցնեմ. «*Միրու՞մ ես ինձ*» (ՊՍ, 54): Հարցաժխտական և հարցահաստատական նախադասությունները հարցի ձևով արտահայտում են ժխտումն այն բանի, ինչ ասված է տվյալ հարցական նախադասության մեջ, երբ ստորոգյալը դրական է: Իսկ ստորոգյալը ժխտական լինելու դեպքում արտահայտում են հաստատում: Այս հարցական նախադասությունները ձևավորվում են հատկապես *մի՞թե* եղանակավորիչ բառի միջոցով, որով ուժեղանում է հարցական հնչերանգը¹: Համադասական նախադասություններում հաջորդ բաղադրիչը սովորաբար կապակցվում է *չէ՞ որ* վերաբերականով՝ Մի՞թե նրան չես դիմավորել. *չէ՞ որ* խոստացել էիր (մամուլ): Կան կառույցներ, որոնցում կարող է նաև *մի՞թե*-ն չգործածվել, ինչպես՝ Սի՛րտ իմ, *չէ՞ որ* այս աշխարհին //

¹ Ս. Աբրահամյան, Վ. Առաքելյան, Վ. Քոսյան, Հայոց լեզու, Եր., 1975, էջ 47, Ս. Գյուլբուրադյան, Ժամանակակից հայոց լեզու, Եր., 1988, էջ 69-75:

խոսքեր ունենք դեռ ասելու (ՅՄ,78): **Չէ՞ որ** չեն տեսել քեզ այնքա՜ն տարի, որքան տեսել են (ՊՄ,58):

Հավաստիական հարցի հաստատական պատասխանը, բացի *այո* բառից, կարող է արտահայտվել նաև *անշուշտ, իհարկե, անկասկած, անպայման, անպատճառ, անտարակույս* եղանակավորիչներով, իսկ ժխտականը՝ բացի *ոչ* բառից, նաև *բնավ, երբեք, ամենևին* բառերով: Հավաստիական հարցական նախադասություններում հաճախ կիրառվող *արդյոք, մի՞թե, չի՞նք* թե երկբայական հարցական եղանակավորիչները նախադասությանը հաղորդում են զգացական երանգ՝ Քարափներ՞ը են *արդյոք*, թե՞ ավերված բերդեր, // Որ Սյունիքի ըմբոստ որդիք էին կերտել (ՅՄ, 100): Արժե՞ր, որ այդքան դու որոտայիր, // Եվ արժե՞ր *արդյոք*, որ աշխարհ գայիր (ՅՄ,52):

Բ) Լրացական հարցական: Այսպես են կոչվում այն նախադասությունները, որոնցով խոսողը դիմում է խոսակցին՝ կրկնակի հարցումով իմանալու համար իր արտահայտած մտքի այս կամ այն տարրերը, օրինակ՝ Ես չեմ սխալվում, դուք Կնյազի կինն եք, *այդպես չէ՞*(ԺԱ, 105): Ուրեմն Դուք իմ ամուսնու աշխատողն եք, *այո՞*(ԺԱ, 100): Դու օտա՞ր չես, *չէ՞*: Բայց ի՞նչ էլ չես, *հա՞...*(ՊՄ,124):

Գ) Ճարտասանական (հռետորական) հարցում: Ճարտասանական հարցը, բացականչությունը, դիմումը հիմնականում պայմանավորված են հեղինակի կամ որևէ անհատի տրամադրությամբ և մեծ մասամբ վայրկենական տպավորության կամ ոգևորության արդյունք են, հարցական կամ բացականչական հնչերանգի միջոցով արտահայտում են դրական, հաստատական իմաստ, երբեմն նաև ժխտում, երկբայություն², օրինակ՝ Ջոքանչի լավը *լինու՞մ է* (ԺԱ, 116): Մարդ իր սեփական կնոջը *կհամբուրի՞* (ԺԱ,116): Մարդ իր սեփական կնոջը տեսնելու *համար է՞լ* պետք է ակնոց դնի (ԺԱ, 170): Ճարտասանական հարցական նախադասությունը միայն իր ձևով և արտաբերումով է հարցական. սա ըստ էության հաստատական նախադասություն է, որն իր մեջ պարունակում է իր պատասխանը. Բա սա *մա՞րդ է*. տղամարդը օրը ցերեկով *կքնի՞* (ԺԱ, 95): Ճարտասանական հարցն ունի մի յուրահատկություն. դրական նախադասություններն արտահայտում են ժխտում, իսկ ժխտականները՝ հաստատում. Ես, ի՞նչ է, *չկամ թռչունի չա՞փ էլ* (ՊՄ, 87): -Աղջի՛, սևասի՛րտ, քու ահը կտրի, //Աղջիկը մենակ ծորը *կմտնի՞* (ՅԹ, 20): Քիչ ենք օգտվել մենք բարությունից: // Եվ *դրանից չէ՞*, որ հետզհետե // Բարի են դառնում (ՊՄ,12):

² Տե՛ս Լ. Եզեկյան, Ոճագիտություն, Եր., 2003, էջ 361-362:

Հարցական նախադասությունների ստորոգյալը իր արտահայտությամբ միջոցներով ու ձևերով բազմազան է: Այն լինում է պարզ և բաղադրյալ, արտահայտվում է.

ա) Սահմանական եղանակով՝ Ասում էի՝ գնա՛, գնա՛, բայց դե ինչու՞ դու *գնացիր*,

Ասում էի՝ էլ մի՛ մնա, բայց դու ինչու՞ *չմնացիր* (ՍԿ, 25): Ի՞նչ *ես տանջում*. կամ թու՛յլ եղիր, կամ արի՛ (ՊՍ, 250):

Բ) Ըղծական եղանակով՝ Ի՞նչ *իմանաս* պաղ քամուց էր, թե վախից, // Լանջերն ի վար ճչաց անտեր մի թախիծ (ՀՍ, 14):

Գ) Ենթադրական եղանակով. *Կհեռանա՞նք, կմնա՞նք*, թողնենք միայն դիպվածին (ՍԿ, 205):

Դ) Հարկադրական եղանակով. Գուշակեցե՛ք, խնդրեմ, մարգարենե՛ր, հիմա... // Թե մինչև ե՞րբ *պիտի* ես իմ տան մեջ միակ ավելորդը *լինեմ* (ՀՍ, 12):

Ե) Հրամայական եղանակով. Նա ասաց՝ *գնա՞*: Սա, ըստ էության, իրականացնում է ինքնամվանողական գործառույթ:

Հարցական բնույթ կարող են ունենալ նաև անդեմ և անենթակա նախադասությունները. *Փակե՞լ* աչքերը, *չգգա՞լ, չընդվզե՞լ*, // *Սոռանալու՞* տալ, անգամ *մոռանա՞լ* (ՍԿ, 58): Հարցական նախադասությունների ստորոգյալը, ինչպես նշվեց, կարող է նաև բաղադրյալ լինել. Կնյազս որ դիպվում չունի, ումի՞ց *է պակաս* (ԺԱ, 107): Էդ մի գազ լեզուդ որ չլինի, օրդ ի՞նչ *օր է* (ԴԴ, 189):

Բացականչական են այն նախադասությունները, որոնք արտահայտում են հիացմունք, զարմանք, ափսոսանք, խոսքի զգացական տարբեր երանգներ և արտաբերվում են բացականչական հնչերանգով, իսկ գրավոր խոսքում սովորաբար նշվում են բացականչական նշանով կամ շեշտով: Պատմողական նախադասության համեմատությամբ բացականչական նախադասության արտաբերումը ավելի բարձր է և տևական. *Ինչե՛ր* արավ պուրակում, // Պարզ է ինչ կանի, // Թրջված ու թավ մի պուրակ, // Սի քուռակ քամի (ՀՍ, 74): *Ինչքա՞ն* երգեր մոռացվեցին, *քանի՜-քանի՜* դենք ու անուն (ԼԲ, 84): *Քանի՜* ձեռքից եմ վառվել, // Վառվել ու հուր եմ դառել... (ՀԹ, 214): *Ինչե՛ր* ասես որ չեն արել այս ձեռքերը, // Պսակվելիս *ո՞նց* են պարել այս ձեռքերը, // *Ի՞նչ* նագանքով, երազանքով (ՊՍ, 5):

Բացականչական նախադասություններ են ողջույնները, բարի ցանկությունները, որոշ օրհնամբներ, անեծքները, որոնք նույնպես հարուստ են հուզարտահայտչական նրբերանգներով. *Արևդ ամպակա՛ս*, Կնյա՛զ ջան (ԺԱ, 96): *Տե՛ր աստված*, դու բարի՛ն կատարես... (ՊՍ, 74): *Աչքդ լու՛յս*, պետիդ աղջիկը

տղայիդ հարսնացուն է (ԺԱ, 99): *Փա՛ռք աստծո*, ապրում է (ԺՅ, 21): *Չունենա՛մ քեզ, չունենա՛մ* (ԺԱ, 94): *-Ողջու՛յն քեզ*, անհայտ, անծանոթ ընկեր, // *Ողջու՛յն ձեզ*, վաղվա չծնվա՛ծ կյանքեր (ԵՉ, 32): *Տեսնե՛ս* բյուրավոր քո հրաշքները, // *Տեսնե՛ս* ծաղկունքիդ գույները պես-պես, // *Տեսնե՛ս* հողմերիդ գալարումը խենթ, // *Տեսնե՛ս, հիանա՛ս* (ՀՍ, 51): Այս ոճը հիմնականում բնորոշ է առօրյա-խոսակցական բնույթի նախադասություններին, քանի որ կենդանի խոսքը լի է զգացմունքայնությամբ: Բացականչական նախադասությունների մի առանձին ենթատեսակ են ճարտասանական բացականչությունները: Սրանք իրենց գրեթե բոլոր հատկանիշներով նման են ճարտասանական հարցերին, սակայն արտաբերվում են բացականչական հնչերանգով, և սրանցում ևս քերականական և իմաստային ժխտումն ու հաստատումը հակադարձ են: Բացականչական նախադասության ստորոգյալը մեծ մասամբ արտահայտվում է ըղձական եղանակով. *Հանե՛ր* այս տանջող խռովքն իմ սրտից (ՍԿ, 215): Երկու նռնակ՝ կրծքիդ վրա... // Երանի՛ թե նրանց պայթյունն ինձ *սպաներ* (ՊՍ, 158): *Տա՛մ* պարանոցս կարոտին այն երկնուղեշ, // Ու *օրորվե՛մ* եղերական ու անբասիր (ԵՉ, 78): Սակայն բացականչական կարող են լինել բայի նաև մյուս եղանակներով արտահայտված ստորոգյալները, օրինակ՝ *Ա՛ռ*, քեզ լինի, չեմ ուզում (ԺԱ, 120): Իրենց մեջք ու թամբով ամե՛ն ինչ *են տարե՛լ*, // Ողջ մարդկության ցեղի պատմությունը *կրե՛լ*, // Իրենց սմբակներով պատմությունն այդ *գրե՛լ*, // Նրա փոշին *սրբե՛լ* իրենց պոչո՛վ (ՊՍ, 25):

Բացականչական նախադասություններում հաճախ բացականչական հնչերանգով գործածվում են.

ա) Չայնարկությունները. *Վա՛յ*, ինչքան նման է ընկեր Փիլոյանին, ոնց որ ինքը (ԺԱ, 88): *Ա՛յ* մարդ, գարածն ուր, հաչիկը՝ ուր... (ՀԺ, 335): *Է՛*, ոնց ասում են՝ մարդ մարդու ցավից տեղյակ չի, գիշերը ժամ է կանչում (ԺՅ, 270): *Ա՛յս*, նորից «Բարի ճամփա», // *Ա՛յս*, նորից «Մնաս բարով» (ՀՍ, 20): Չայնարկությունների հետ սովորաբար գործածվում են կոչականներ, որոնք խոսքը դարձնում են ավելի կենդանի, շեշտակի և կտրուկ. *Ա՛յ* ապրես, *Նազա՛ր, ո՛նց* է քշում (ԴԴ, 221):

Բ) Հարցահարաբերական դերանունները. *Ի՛նչ* ես թռչում, խև-դև սի՛րտ, // Հազար բանի ետև, սի՛րտ (ՀԹ, 212): *Ինչքա՛ն* ցավ եմ տեսել ես, // Նենգ ու դավ եմ տեսել ես (ՀԹ, 209):

Գ) Եղանակավորող բառերը. *Ավա՛ղ*, ամեն ինչ այլ վախճան ունեցավ:

Դ) Պատմողականների նման նախադասություններ. Ինձ ներս ու դրսից կապու՛յտ հագցրու (ՊՍ, 5): Ճամփորդությա՛ն ենք մեկնելու:

Ե) Չայնարկություն+ դերանուն զուգորդումներ. *Ա՜խ, ի՜նչ* լավ են սարի վրա // Անցնում օրերն անու՛շ-անու՛շ (ՀԹ, 87):

Բացականչական նախադասությունների շարքում կարևոր տեղ են գրավում անդեմ նախադասությունները. *Ապրե՛լ, ապրե՛լ*, այնպե՛ս ապրել, // Որ սուրբ հողդ երբեք չգզա քո ավելորդ ծանրությունը (ՊՍ, 41): *Սուզվե՛լ* անտես՝ աղբյուրների կարկաչում, // *Հարբե՛լ, հարբե՛լ ու մոռանա՛լ* առօրյան (ԵՉ, 25):

Բացականչական նախադասության մեջ բացականչական նշանը դրվում է ձայնարկությունների, ինչպես նաև բացականչական հնչերանգով արտաբերվող բառի վրա. *Ա՜խ*, այդ բիծե՛րը, // Որ ծեր են ծնվել... (ՊՍ, 18): Համատարած *ժի՛շ է*, համատարած *կա՛նչ է*, համատարած *գողո՛ց* (ՊՍ, 58):

Բացականչական նշանի փոխարեն կարող է նաև շեշտ դրվել՝ հիմնականում կոչական ձայնարկությունների վրա. *Հե՛յ*, ազա՛հ մարդ, *հե՛յ*, անգո՛հ մարդ, // Միտքդ երկար, խելքդ՝ կարճ (ՀԹ, 215): Բազմակի անդամներից ու միավորներից յուրաքանչյուրի վրա դրվում է բացականչական նշան, քանի որ դրանք շարահյուսական մույն գործառույթն են կատարում. Դե, *լա՛վ, լա՛վ*, ամո՛թ է, մարդիկ կմտածեն, թե կռվում ենք (ԺՀ, 60): *Վա՛յ, վա՛յ*, Մոսի՛ ջան, ինձ մի՛ սպանի (ՀԹ, 204):

Չայնարկությունները, վերաբերականները և հարցահարաբերական դերանունները սովորաբար դրվում են նախադասության սկզբում, սակայն դրանք կարող են լինել միջադաս, խիստ հազվադեպ՝ նաև վերջադաս՝ Կորչելը, *անշու՛շտ*, աղետ է ահեղ (ՊՍ, 58): Մոտենում է, քույր իմ, *ա՜խ*, իրիկունս միգամած, // Ես ի՞նչ անեմ, որ հոգիս չհեծկտա կարոտից (ԵՉ, 14): Ես ձեզ այդ վիճակից *ինչպե՛ս* հանեմ, ձիե՛ր, // Լացս զսպեմ ու ձեր ցա՛վը տանեմ, ձիե՛ր (ՊՍ, 31): Գնում ենք, *եհե՛յ*:

Այսպիսով՝ բովանդակության պլանում բացականչական նախադասությունները առանձնանում են նրանով, որ արտաբերվում են բացականչական հնչերանգով, իսկ արտահայտության պլանում՝ նրանով, որ դրանց կազմում լինում են ձայնարկություններ, վերաբերականներ և հարցահարաբերական դերանուններ, թեև կարող են նաև չլինել: Այդ դեպքում նման նախադասությունները արտահայտության պլանում, այսինքն՝ իրենց կառուցվածքով համընկնում են պատմողականներին և նրանցից տարբերվում են հնչերանգով:

Համառոտագրություններ

ԴԴ- Դերենիկ Դեմիրճյան, Երկեր, 1985:

ԵՉ-Եղիշե Չարենց, Երկեր, Երևան, 1983:

ԺԱ-Ժիրայր Անանյան, «Տաքսի-տաքսի», Երևան, 1987:
 ԺՅ-Ժիրայր Հարությունյան, Ընտիր երկեր, Երևան, 1988:
 ԼԲ-Լևոն Բլբուլյան, «Գիրք սիրո», Երևան, 2004:
 ՀԹ-Հովհաննես Թումանյան, Ընտիր երկեր, Երևան, 1985:
 ՊՍ-Պարույր Սևակ, Երկեր, Երևան, 1982:
 ՍԿ-Սիլվա Կապուտիկյան, «Իմ էջը», Երևան, 1968:
 ՎՏ-Վահան Տերյան, Բանաստեղծություններ, Երևան, 1985:

Բանալի բառեր - հարցական, բացականչական նախադասություն

ԳՐԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆ

1. Աբեղյան Մ., Երկեր, 2 հատոր, Եր., 1974:
2. Աբեղյան Մ., Հայոց լեզվի տեսություն, Երևան, 1965:
3. Աբրահամյան Ա., Ժամանակակից հայերենի քերականություն, Եր., 1975:
4. Աբրահամյան Ա., Առաքելյան Վ., Քոսյան Վ., Հայոց լեզու, հատոր Բ, Եր., 1975:
5. Աբրահամյան Ա., Պառնասյան Ն., Օհանյան Հ., Բաղիկյան Խ., Ժամանակակից հայոց լեզու, հ. 3, Շարահյուսություն, Եր., 1976:
6. Առաքելյան Վ., Հայերենի շարահյուսություն, Եր., 1958:
7. Ասատրյան Մ., Ժամանակակից հայոց լեզու, Եր., 1987:
8. Գարեգինյան Գ., Ժամանակակից հայոց լեզու, Եր., 1991:
9. Գյուլբուդաղյան Ս., Ժամանակակից հայոց լեզու, Եր., 1988:
10. Եզեկյան Լ., Հայոց լեզու, Եր., 2007:
11. Եզեկյան Լ., Ոճագիտություն, Եր., 2003:
12. Իշխանյան Ռ., Արդի հայերենի շարահյուսություն. պարզ նախադասություն, Եր., 1986:
13. Պապոյան Ա., Բաղիկյան Խ., Ժամանակակից հայոց լեզվի շարահյուսություն, Եր., 2003:
14. Պապոյան Ա., Կախյալ շարահարությամբ բարդ նախադասությունները արդի հայերենում, Եր., 1968:
15. Պողոսյան Պ., Խոսքի մշակույթի և ոճագիտության հիմունքներ, հատոր 1, 2, Եր., 1990, 1991:
16. Ջահուկյան Գ., Ժամանակակից հայերենի տեսության հիմունքները, Եր., 1974:

СТРУКТУРНЫЕ И СЕМАНТИЧЕСКИЕ ОСОБЕННОСТИ ВОПРОСИТЕЛЬНЫХ И ВОСКЛИЦАТЕЛЬНЫХ ПРЕДЛОЖЕНИЙ В СОВРЕМЕННОМ АРМЯНСКОМ ЯЗЫКЕ

С. Г. КАРАПЕТЯН

Преподаватель немецких языков ГПУА

Статья посвящена структурно-семантическим особенностям вопросительных и восклицательных предложений в современном армянском языке. Вопросительные предложения выражают вопрос и отличаются своей напряженной интонацией. Они образуются при помощи вопросительных местоимений, берущих на себя логическое ударение и вопросительную интонацию. Поскольку вопрос может преследовать самые разные цели, в грамматике выделяются разные типы вопросительных предложений.

Восклицательные предложения отличаются прежде всего своей особой восклицательной интонацией. Большая часть этих предложений представляет собой пожелания, пословицы, поговорки, заклинания и другие сочетания.

THE STRUCTURAL AND SEMANTIC PECULIARITIES OF INTERROGATIVE AND EXCLAMATORY SENTENCES IN MODERN ARMENIAN

S. H. KARAPETYAN

ASPU Lecturer of the Chair of German Languages

The article refers to the semantic and structural peculiarities of interrogative and exclamatory sentences in Modern Armenian. Interrogative sentences generally express the speaker's inquiry and differ from other sentences by strained intonation. Interrogative sentences are mainly formed with the help of interrogative pronouns on which fall the logical stress of the sentence and the interrogative intonation. As long as the inquiry can be done in different purposes, according to that, the grammarians differentiate between various interrogative sentences.

Exclamatory sentences first of all stand out by their unique intonation. They are uttered by raising-falling exclamatory intonation. Most of the exclamatory sentences are desires, sayings, blessings, curses and other ready combinations.